

VĚTRNÍK

Vydává MNV ve Vysokém n. Jiz. s aktivem kulturních pracovníků

Číslo 3.

Ve Vysokém n. Jiz. 13.8.1968.

Poslední výzva občanstvu Vysokého n. Jiz.

Obracíme se tímto opravdu v hodině dvanácté na všechno občanstvo města o pomoc při přípravách oslav. Účast jak delegace vládní, krajské a okresní je zajištěna. Očekává se veliká účast občanstva z širokého okolí. Pomozte kde můžete a hlavně upravte okolí svých příbytků i kde to uznáte za vhodné. Nečekejte na výzvu. Ať není jediného domu bez státní vlajky. Řazení průvodu bude proti prvním propozicím u nemocnice. Vždyť taková oslava je jednou za desítky let. Ukažme všem účastníkům, že Vysoké je schopno udělat tak velikou věc. O Vysokém se bude psát v celostátním tisku, rozhlase a televizi. A přáním nás všech jistě je, aby se o nás psalo dobře. Obracíme se touto cestou i na Okresní správu státních silnic s přáním, aby alespon u hlavních příjezdových silnic byly posečeny příkopy. Snad i n.p. Seba bude uvažovat o posečení zahrady u mateřské školky a postavení nového řádného plotu. Postarejte se všichni, aby Vysoké přijalo vzácnou návštěvu důstojně.

Přípravný výbor oslav.

Pohled do historie.

Kolem r. 1300 sahaly až k Vysokému hluboké pohraniční hvozdy krajiny patřila mocnému rodu Markvartů a přešla později do državy páni z Valdštejna, potomní vltava Markvartů.

Nejstarší hrád Valdštejnů byl Štěpanice, ale co nejdříve se objevuje severněji nový menší hrád zvaný Nistějka, na skále u Jízky na vysokém katastru. O postavení Nistějky a jeho prvních majitelů nejsou žádné bližší podrobné zprávy. Víme jenom, že majitel Štěpanice v té době byl Heník z Valdštejna a ten měl dva syny, Zdenka, který později vládl na Štěpanicích a Jindřicha, řečeného Nistějka. Z toho lze soudit, že panství Štěpanické se na počátku století čtrnáctého dělilo, a snad to byl Heník, který pro svého syna Jindřicha postavil hrád, anebo to byl sám Jindřich, který na svém novém zboží si Nistějku postavil.

V té době se na panstvích zakládala města, která se stávala středem obchodu a průmyslu každého panství. Na Štěpanickém panství to byla Jilemnice a u hradu Nistějky byla osada Vysoké, která zde už v úžlabí / Stará Ves / a na náhorní planině s kostelem a pravděpodobně u kostela o větším tržišti stávala, povýšená na město. Že zde už osada v té době byla, dokazuje nálezy t. zv. vysokého pokladu, 555 stříbrných grošů Václava II. a Jana Lucemburského na Kamenci ve Třiši v blízkosti trhovice na Tříšských vrších. / Vysoký poklad je v majetku Národního muzea pražského /.

Nové město dostalo řemeslné cechy, tříhy týdenní i výroční, samosprávu i hradební právo. Ovšem nevíme v jakém rozsahu, protože při velikém požáru v r. 1834 shořela i radnice a v ní městský archiv.

Nejstarší zachovaný záznam, kde Vysoké je nazváno městem, je zápis v konfirmačních knihách pražského kapitulního archivu z r. 1354. Zápis je latinský, město je nazváno *Alta Civitas* a potvrzuje tam Heník z Valdštejna kněze Petra na farě do Vysokého po smrti kněze Franka.

Druhý záznam Wyssoky.

31. července 1369 jest ustanoven farářem ve Wyssokym, po resignaci kněze Petra, kněz Jan, který si vyměnil faru v Dolanech. Souhlas k tomu dal patron vysokého kostela Pan Jindřich z Valdštejna, řečený Nistějka.

Třetí záznam Wissoky.

13. října 1371 ustaven byl farářem ve Wissokym po smrti kněze Jana na presentaci pana Jindřicha z Valdštejna, klerik Václav.

Fotokopie těchto záznamů jsou vystaveny ve Vysokém v muzeu.

V archivu městském na MNV ve Vysokém byste našli originály, pergameny o tom, že město bylo městem z r. 1660 podepsán Defouxes

r. 1703	Leopold I.
r. 1747	Marie Terezie
r. 1782	Josef II.
r. 1793	František II.
r. 1845	Ferdinand I.

Fotokopie těchto privilegií vlastní též vlastivědné muzeum ve Vysokém.

Jandová Františka.

Jak došlo k obnově úřadu v městě Vysokém !

Léta Páně dne 11. června 1774 ráno rozhlaholily se na věži vysokého kostela zvony, aby uvítaly zástupce milostivé vřichosti a patrona chrámu Páně urozeného pána p. Františka Spörreera, mexitirovaného direktora na Semilech, a oznámily celému městečku, že nádešel významný den, kdy bude doplněn a obnoven

úřad městský

po létech hladu a nemoci roku 1771 a 1772 valně prořídily. Vyšší hlas menšího zvonu, slitého nákladem m. ě. s. t. a. Vysokého r. 1586, spojil se s hlubším hlasem většího zvonu, slitého r. 1673. Ku počtě Pána Boha, ke cti sv. Kateřiny z nákladu obce města Vysokého. Při požáru byly oba zvony v roce 1834 ohněm roztaveny. Při této slavnosti v kostele předal starý purkmistr nově v úřad nastupujícímu obecní truhlíci s. m. ě. s. t. s. k. ý. m. i. privilegii, z nichž nejnovějším ze dne 16. 6. 1759 m. ě. s. t. o. Vysoké od Frant. Václava Caretto, hraběte z Millesima, robovní povinnosti na věčné časy zbaveno.

Do úřadu byli zvoleni Václav Nosek a Jakub Kulháněk za purkmistry, poněvadž jenom dva zbyli, a Josef Doubalík, kdyby některého Pán Bůh z tohoto světa povolati ráčil, tehdy má býti za čtvrtého purkmistra zvolen.

Proč tato připomínka.

Až do roku 1960 Vysoké n. Jiz. drželo si právo městské, po právo jak vyanašeno, nyní pouze pojmenovává obci - Místní národní výbor -, zatím co některé menší obce mají ve znaku Městský národní výbor. Obec Vysoké n. Jiz. stratiло titul města tudíž neprávem, a proto bylo zahájeno jednání s nadřízenými orgány o navrácení do původního stavu.

bj.

Úryvek z dopisu pražské studentky, posluchačky ekonomické školy, která takto vyandává lásku k našemu městečku, čehož si velice vážím, protože patří k té mladé generaci nad níž se v dnešní době tak často léme hřl.

Vážená redakce,

opravdu podivnou cestou se mi do rukou dostalo první číslo Vašeho Větníku. Nebudu popisovat příčiny, pro které jsem se stala jeho majitelem; důležitá je skutečnost této roztomilé pozornosti, kterou jste věnovali ve prospěch zdárného rozvoje svého města a pevně doufám, že vydrží a bude plnit svůj vpravdě obrozenecký úkol.

Právě tak jako mnoho jiných, kteří poctili Vysoké účelnou, či pouze náhodnou návštěvou, zamílovala jsem si ono sympatické městečko hlavně tradice a zaujal mne klidný, svérázný život pod jeho šedými střechami.

Vysoké je dějištěm již devátých mých prázdnin a pamatuje mne ještě jako prvnačka. Tehdy jsme mu věnovali pouhý týden, ale i tak krátká doba plně postačila k tomu, aby nám přirostlo k srdci - navždy. Žijí tu dobří, svédomní lidé a v jeho zdech sídlí klid a mír.

Dávavý úporný boj horalů s drsnou přírodou zanechal nesmazatelné stopy na celkovém charakteru městačka i jeho obyvatelích. Co si vzácně opravdového a ryzího, co působí jako balsám na rány, zaviněné šil-laným tempem uspěchaného velkoměstského žití. Vím, že pokud to bude jen trochu možné, budu se sem stále vracet, abych zde načerpala nové síly ku své práci, úkolům a životu vůbec.

Nadšeně schvaluji Vaši skutečně ušlechtilou snahu pomoci svému opravdu přespříliš klidně snicímú městačku a připojuji přání pracovat pro jeho časopis se vším, co mi dává můj vztah k němu.

Magda Urbanová, Praha.

Z historie vysockých hlavatišťat.

V r. 1850 bylo vysockému lékárníkovi Josefu Kramářovi, kdy se stal starostou, 36 let. O své volbě píše: "Při volbě, která se odbyvala v červnu 1850, byl jsem k velkému úžasu chalupníků zvolen za starostu. Ještě se pamatuji, kterak naříkali, že budou mít zlého purkmistra, a jak se pak změnilo mínění jejich, když shledali ve mně soucitného a pečli-vého starostu."

Pečlivost o blaho obce prokázal mimo jiné i v případě vysockých hlavatišťat. Když se v r. 1852 zasazoval o zřízení hlavní školy ve Vyso-kém, které do té doby mělo pouze školu národní, bylo nutno k jejímu vy-držování založiti školní fond. Mezi zdroji tvořícími tento fond nacházíme i populární vysocká hlavatišťata. Jak k tomu došlo, poslechneme si samého starostu Kramáře: "— věnoval jsem fondu budoucímu též tak zvaná hlavatišťata, půdu zahradní pod městem, kterou užívali někteří měšťané vysočtí v malých oddílech doposud bezplatně ku pěstování hlavatice—".

To se ovšem neobešlo bez těžkostí a bez téměř tragikomických situací, jak popisuje dále:

"Odejmutí bezplatného užívání hlavatišťat vzbudilo zlou krev u několika samozištníků, kteří horšili se, že mají platit za to, co dosud užívali zadarmo. Ti podráždili ostatní, a uzavřeli mezi sebou, že zamezí dražbu, kterou se měly pronajmouti nejvíce podávajícímu, v těch samých částkách, jak se užívali dotud. Hrozivě počaly o tom kolovat zprávy, a sluhové měšťtí projevili obavu, aby se neudály výtržnosti při dražbě. Jsa sobě vědom, že se o vše spravedlivou ba šlechetnou zasazuji, nebál jsem se, doufaje, že neohrožeností, jakou jsem již prokázal v případnostech podobných, nespokojence odzhrojim. Den dražby se přiblížil; já uzavřel, že budu odbývat dražbu osobně, abych byl po ruce, kdyby se nepříslušnosti nějaké objevily. Lidí sešlo se hojně. Na provolání dílce prvního žádný nepřidal a já byl nucen vyzvat sluhu, aby liciovali pro sebe. Stalo se; sluhové vylicitovali více dílců a lacino, poněvadž žádný jiný nepřidával. Mezi obecnstvem počínalo ozývat se dušené reptání, žádný ale neodvážil se veřejně vystoupiti; mrzelo je, že liciovali sluhové. Pochopiv myšlení jejich, jal jsem se laskavě jim domlouvati, aby se přece účastnili na dražbě a nepřipouštěli, aby sluhové celá hlavatišťata získali pro sebe. To účinkovalo; ozval se jeden, ozval se druhý a v malé chvíli byli všichni v proudu, dražba pokračovala živě ale pokojně a já utřel skoro 60 zl. ve stříbrě roční činže, jakkoli celá výměra hlavatišťat asi 8000 čtver. sáhů obnášela. Ale byl to pozemek zahradní, od sta let pilně opatrovaný. Placení činže vyvolalo ještě domyslnější upotřebení tohoto gruntu, který prve jen ku pěstování hlavatice sloužíval a potom po celé léto byl pastvištěm.

Když se hlavatice vytáhla, což se dělo v květnu, podali tam pěstovatelé majitelé všelikou zeleninu a těžili z něho dvoj i trojnásobně. Bývalí odpůrcové sami chlubili se pak, že prvním rokem / šestiletou dílní / na šest let se pronajímalo, vyzískali."

Potud lékárník a starosta Kramář coa před 115 léty o hlavatištatech, o hlavatištatech s několika staletou historií, o hlavatištatech, na které je dnes smutný pohled, jak vypadají po hospodažení posledního uživatele, státního statku ve Vysokém. Nevím, ale možné, že to je tím, že dneska korec sem korec tam, copak na tom záleží. Vždyť to je zadarmo. Zatím co tenkrát před sto léty ti "samozřejmě měšťané" si tu "pádu zahradní od sta let pilně opatrovanou" museli vylicitovat za peníze.

sek.

Je čas poutí, a tak jsem si vzpomněl na jednu roztomilou pouťovou historku, jejíž hrdinou byl vysocký hodinář Ott. Z nás sotva kdo ho pamatuje. O jablonecké pouti rozvěsil a vyložil ty své švazovaldky a budíky na krámeček nahoře u kostela, a šel si klidně dolů k "Ráji" špacírovat po pouti. Kdo si známý ho potkal a povídá: "Ale propánakrále, pane Ott, vy tady, a co krámeček, vždyť vám někdo ty hodinky ukradne!" Mistr Ott na něho chytrácky mrkl, a spiklenecky se mu naklonil k uchu: "Pánečku, neukradne. Já je mám spočítány."

sek.

Nevyužitá rozhledna ve Vysokém n. Jiz.

O tom, že Vysoké má rozhlednu s krásným výhledem, se téměř zapomnělo. Je to věž vodárny, na jejímž vrcholu byl zřízen ochoz s okny na všechny světové strany. Dříve také tomu účelu sloužila a vybíralo se zde i vstupné. Jsou tam rovněž zamontovány i čtyři reflektory, které se rozsvěcovaly v památné dny.

Mohlo by se tak stát opět po dlouhé době právě v předvečer oslav? Nemělo by se uvažovat o možnosti zpřístupnění vodárny jako rozhledny?

fk.

Hodno následování.

Stalo se, že o pouti byly na vysockém náměstí ztraceny zlaté náramkové hodinky, jež vedle materiální hodnoty měly nenahraditelnou ideální hodnotu jako památka po matce. Zdálo se beznadějným, že při té spoustě návštěvníků pouti se postižená ještě kdy s hodinkami shledá, a přece díky výjimečně šťastné náhodě, a hlavně příkladné poctivosti vysockého občana Františka Albrechta, který nalezené hodinky odevzdal na národním výboru, se tak stalo. Poctivému nálezci patří i náš dík.

sek.

Blahopřání.

V těchto dnech dožil se šedesátky vysocký učitel p. Petr Hnyk, předseda muzejní rady. Živio, živio, velebný knate! A mnoho zdraví do té další! Přeje muzejní rada.

sek.

Upozornění.

1. Účastníky rodného večera v Krakonoši a občany Vysokého upozorňujeme, že v sobotu 17. srpna o 19. hod. před zahájením večírku bude položen věnec sesnulým rodníkům a krajanům na hlavním hřbitově. Pěvecký sbor Krakonoše při tomto pietním aktu zazpívá sbor "Tam na horách", čímž bude akt ukončen. Průvod vyjde v 19 hod. od budovy Krakonoš.
2. Vlajková výzdoba domů začíná v sobotu a končí v pondělí vždy v karmních hodinách.

Větník vychází jednou za měsíc. Řídí redakční rada. Příspěvky zasílejte nejpozději do 15. každého měsíce do Vlastivědného muzea.
Cena 1.-Kčs.